

KOTIPIHLAJA

Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liiton ajankohtaistiedote

Tässä numerossa:

Metallinpaljastinpuuhia
Rautalammilla

Terveiset
Kotiseutupäiviltä
Rovaniemeltä

Tervon
kestikievarikierros

Näyttely kiertää vielä:
Juankoskella 5-29.10.
Vesannolla 3-28.11

Martikkalan koululaiset tekivät kotiseuturetken Romurinsessan luokse Lapinlahdella.

Onnelan pihapiiriin ja yksittäisiin rakennuksiin on sijoitettu runsaasti ja rehevästi kierrätysmateriaaleista tehtyjä **Romurinsessan** teoksia, mosaiikkitaidetta ja akryylimaalauksia. Piha kylpee iloista värien ja muotojen runsautta. Lue koko juttu sivulta 4.

SISÄLTÖ

Puheenjohtajan tervehdys.....	3
Martikkalan koululaisten kevätretki.....	4
Avustushaku koulu- ja varhaiskasvatukseen.....	5
Liitolle haetaan sihteeriä ja taloudenhoitajaa.....	5
Museo Brunou Juankosken tehtaan ja työväen museo.....	6
Paikallismuseohankkeen terveiset.....	9
Kotiseutumme pintaa syvemmältä.....	10
Tervon museoaitat.....	12
Mistä sie olet pois? Terveiset Kotiseutupäiviltä.....	14
Metsäsuomalaisuus Rautalammin kesän -22 teemana.....	16
Tervossa retkeiltiin kestikievareiden pihapiireissä.....	18
Liittomme avustusten käyttökohteita.....	20
Tulevaa: kotiseutuseminaari Lapinlahdella.....	22

LEHDEN TOIMITUS:

Kotipihlaja ilmestyy 2-4 kertaa vuodessa. Kotipihlajassa kerrotaan Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liiton jakamista avustuksista ja kuinka niitä haetaan, yhteistyöhankkeista koulujen, oppilaitosten, yritysten ja muiden yhdistysten kanssa, sekä liittomme ajankohtaisia uutisia.

YHTEYSTIEDOT:

kotiseutu.pohjoissavo@gmail.com

www.kotipihlaja.fi

Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liitto
Helena Liukkunen
Soipuntie 95, 73410 Pieksänkoski

Yhdistysrekisteritunnus 191522
Y-tunnus 2251349-9

PUHEENJOHTAJAN TERVEHDYS

Kotiseutupäivien todella runsas anti kuplii vieläkin mielessä. Tarjontaa oli ylenpalttisesti koska kotiseutupäivien aikaan vietettiin myös Rovaniemi-viikkoa, Jutajaisia ja juhlittiin 150-vuotista diakoniatyötä. Rovaniemen edellisillä kotiseutupäivillä vuonna 1961 oli avattu kotiseutumuseo Totto. Me tämän vuotiset kotiseutupäivien vieraat pääsimme paikalle elämyksellisellä jokivenekuljetuksella. Totton pihapiirin täyttivät yhteistyökumppaneiden teltat ja myyntipöydät pursuivat satokauden antimia. Museon pihapiirissäkin oli kasvatettu kesän aikana toiminnan tueksi mm. juureksia myyntiin. Ostavaa yleisöä kuljetettiin jokiveneiden lisäksi ilmaisilla linja-autoilla kaupungin keskustasta Kemijoen taakse. Tunnelmassa oli paljon samaa mitä koin vieraillessani Riistavesi-päivillä heinäkuussa. Riistavedellä oli museon peruskokoelmien lisäksi esillä pitkä rivi nostalgisia traktoreita, tarjolla oli mm. perinneleikkejä, musiikkia, vanhojen valokuvien esitys ja muurinpohjalettuja. Toki vähän pienemmässä mittakaavassa!

Toisten järjestämien ihanien tapahtumien jälkeen on aina pohdinnan paikka: voimaannunko kokemastani vai lamaanunko siitä? Lisäksi netin ajankohtaista palstat ja somen 24/7 suoltamat vinkit tuottavat välillä tunteen siitä, että itse ja oma yhdistys ei saa mitään merkittävää aikaiseksi. On siis otettava taas itseään niskasta ja muistettava, että avustusten turvin voimme palkata avuksemme välillä ammattimaiset tekijätkin. Kaikkea ei tarvitse talkoolaisten tehdä, jaksaa eikä osata.

Pohjois-Savon iloista edustusta kotiseutupäivien juhlagaalassa Lappia-talolla Rovaniemellä valtakunnallisilla kotiseutupäivillä 9.-11.9.2022

Olemme keskustelleet liitossa, että vaihtaisimme aktiivisemmin tietoa esim. hanketyötä tekevistä Savossa asuvista museoalan ammattilaista. Taitavista esiintyjäryhmistä ja tekijöistä kannattaa vinkata naapuriyhdistyksille esim. pisteaitaa ja pärekattoa ei tarvitse uusia joka vuosi. Yhteystietoja vaihtaen saamme itse kukin laadukkaita tapahtumia ja kehitettyä myös aineellista kulttuuriperintöä. Avustusten hakeminen ja niistä raportointi on työlästä, mutta usein niillä onnistuu nytkäyttämään toimintaa uudelle tasolle.

Kotiseutuseminaarissa Lapinlahdella 15.10. jatkamme tietyllä tavalla Rovaniemen päivien teemaa: tarjolla on kolme erilaista näkökulmaa kotiseudusta.

Raikkaita syksyn värejä ja tapaamisia toivoen,

Helena Liukkunen

MARTIKKALAN KOULULAISTEN KEVÄTRETKI ROMURINSESSAN LUOKSE

Teksti ja kuvat Sirpa Niskanen

Toukokuun lopun kevätsade vihmoi linja-auton ikkunoihin, kun koko Martikkalan koulun väki lähti viettämään päivää taiteen ja luonnon pariin kunnan toiselle laidalle Varpaisjärvelle. Matkan varrella opastin bussissa, kerroin mm. kestikievareista, kyläkoulujen runsaudesta aiempina aikoina ja tietysti pysähdyimme ihastelemaan kuvanveistäjä Herman Joutsenen teosta Ruuna Reippaasta. Monen mäen ja mutkan jälkeen saavuimme Korpijärvelle Onnelaan. Meidät otti lämpimästi vastaan vuoden 2022 ITE-taiteilija Romurinsessa eli Marjut Kauppinen sekä hänen hovineitonsa Taimi Valtonen.

Iloisia ilmeitä ja kiljahduksia, kuin olisimme astuneet ihmemaahan. Pieni sade ei haitannut innokasta havainnointia ja touhuamista. Olimme kuin satumaassa, jossa taiteen lisäksi on kotieläimiä. Muodostettiin kolme kiertävää ryhmää: yhdessä pisteessä tutustuttiin alueeseen ja eläimiin, toisessa oppilaat saivat tehdä taidepajassa itselleen pienen taulun kierrätysmateriaaleista ja kolmannessa pisteessä nautittiin nuotiopaikalla eväistä ja makkarasta.

Onnelan pihapiirin ja yksittäisiin rakennuksiin on sijoitettu runsaasti ja rehevästi kierrätysmateriaaleista Romurinsessan teoksia, mosaiikkitaide ja akryylimaalauksia. Piha kylpee iloista värien ja muotojen runsautta. Romurinsessan motto on ”viallisestakin saa ehjän”. Moni romu on saanut uuden kukoistavan elämän Romurinsessan käsissä.

Virkistyneenä ja iloisen elämyksen kokeneena jätimme Onnelan ja suuntasimme kotia kohti. Olemme kiitollisia Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liitosta saamastamme avustuksesta.

Oppilaat saivat tehdä taidepajassa itselleen pienen taulun kierrätysmateriaaleista.

”

Viallisestakin saa
ehjän.

-Romurinsessa

AVUSTUSHAKU KOULU- JA VARHAISKASVATUKSEEN

Avustusta haetaan lomakkeella, joka löytyy osoitteesta:

<https://kotipihlaja.fi/avustukset/hakulomakkeet-ohjeineen> (3.1 ja 3.2. Erityissavustukset jäsenyhdistyksille Hakulomake3.pdf)

Hakuaika on vuosittain 1.8. – 30.9.

Postitse toimitettaessa lähetyksen tulee olla postileimattu viimeistään **30.9.**

Avustusta myönnetään yhteistyössä koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa toteutettaviin kotiseutu- ja museoretkiin, kotiseutuaiheisiin työpajoihin ja -tilaisuuksiin yms.

LIITOLLE HAETAAN SIHTEERIÄ JA TALOUDENHOITAJAA

Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liitto ry:ssä on avoinna sihteerin ja taloudenhoitajan osa-aikaiset tehtävät. Työaika on keskimäärin päivä viikossa. Töistä maksetaan korvaus.

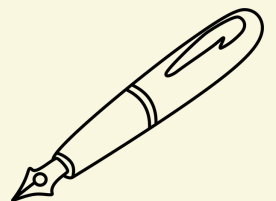
Sihteerin pääasiallisina tehtävinä ovat kokous- ja tapahtumajärjestelyt sekä tiedottaminen yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Taloudenhoitaja huolehtii liiton maksujen hoidosta yhdessä tilitoimiston kanssa, budjetoinnista ja talouden seurannasta, sekä raportoinnista hallitukselle. Työtehtävät selkeytyvät tekijöiden osaamisen pohjalta.

Lisätiedot:

puheenjohtaja Helena Liukkunen puh. 040 5289319,

lh.liukkunen@gmail.com ja

varapuheenjohtaja Iiris Sorri puh. 050 3519119 sorri.iiris@gmail.com

MUSEO BRUNOU - JUANKOSKEN TEHTAAN- JA TYÖVÄENMUSEO, KESÄ 2022

Teksti Outi Huhtiniemi

Tarina alkaa vuodesta 1746

Juantehtaalla on kautta aikain ollut ymmärrystä sille, että historiaa tulee tallettaa, tallettaa niin esinein kuin tarinoin. Myös yksityishenkilöt ovat nähneet tämän tärkeäksi, ja olemmekin saaneet tänä kesänä avattuun, uusittuun museoomme ”uusua” esineitä täydentämään paikallista tarinaa. Kaikesta tästä syntyy Juankosken teollinen historia, ruukin ja ruukkilaisten historia, jota vaalimaan on Juankosken Kulttuurihistoriallinen Seura ry perustettu.

Seura perusti toimintansa alussa esittelytilan tehtaan vanhan navetan pikkuhuoneeseen torin reunaan, kunnes Museo Masuuni Brunou avattiin vanhassa masuunin suojarakennuksessa virran varrella ruukkialueella. Masuuni museona tuli tiensä päähän sisäilmaongelmien takia, ja 2020 arvioitiin, ettei se ole enää turvallinen esineille eikä vierailijoille. Katseet kääntyivät ruukkialueen vuonna 1860 rakennettuun Keskipytinkiin, myöhemmältä nimeltään Kahvilapytinkiin. Kuopion kaupunki lahjoitti rakennuksen Seuralle 2021 ja mittava muutos museoksi alkoi.

Korjausrakentaminen eteni käsi kädessä museon sisällöllisen suunnitelman kanssa. Kun piti muuttaa, päätimme, että myös muutimme. Painopistettä siirrettiin paikalliseen ruukkihistoriaan, unohtamatta kuitenkaan sidoksia muihin Savon ruukkeihin. Museoviraston avustuksella työhön saatu Minna Huttunen suunnitteli uusien planssien tekstit ja Seura huolehti kuvien lopullisesta valinnasta sekä tekstien viimeistelystä. Minna myös asetti kiireellisyysjärjestykseen siirrettävät museoesineet.

...jatkuu seuraavalla sivulla.

Kuva: Sanna Rantala, kuvattu Kotiseutu-tutuksi retkeltä.

”

Korjausrakentaminen eteni käsi kädessä museon sisällöllisen suunnitelman kanssa.

Yli puolitoista vuotta samanaikaisesti peruskorjasimme museota, suunnittelimme perusnäyttelyä ja kesän teemanäyttelyitä ja siirsimme ja puhdistimme ohjeistuksen mukaan museoesineitä sekä vanhoja vitriineitä.

Mikä muuttui ja missä onnistuimme?

Painopiste perusnäyttelyssä on paikallishistoriallinen, kävijät ovat kiitelleet sen kertovan alueen, teollisuuden ja ruukkilaisten historiaa. Museo on saanut kiitosta selkeydestä ja hyvästä jäsentelystä ja jopa intiimistä tunnelmasta. Esineiden puhdistus on myös onnistunut, vanhan museon huonon sisäilman tuoksu ei ole siirtynyt uuteen museoon. Museo Brunou kuulemma näyttää ihan museolta!

Onnistuimme myös kierrättämisessä ja uusiokäytössä. Kaikkia lattioita ei tarvinnut korjata, mutta ne, joita piti, hiottiin ja maalattiin ja vain välttämätön korvattiin uudella. Yksi hirsi piti uusia, siihenkin löydettiin sopivan vanha korvaajaksi. Purettavasta koulusta saimme erinomaisessa kunnossa olevia kaapistoja niin keittiöön kuin varastoon ja väliseiniksi. Kaikkeen tähän tarvittiin mahtava talkoohenki, talkootunnit laskettiin tuhansissa, ei sadoissa.

Rakennuksen kunnostamisen yhteydessä uudistettiin myös lämmitys maalämpöön. Tämä mahdollistaa ympärivuotisen aukiolon ja siten esimerkiksi kouluyhteistyön paremman toteutuksen. Halusimme myös panostaa toiminnallisuuteen. Monitoimitilassa voidaan pitää erilaisia työpajoja, kokouksia ja koulutuksia. Lisäksi Kahvila Vilpola mahdollistaa talkookahvion pidon tapahtumissa ja museon auki ollessa.

Vaihtuvien näyttelyiden tila, Anastasian huone, on kesän teemanäyttelyiden jälkeen käytettävissä muuhun näyttelytoimintaan.

Kuvat: Outi Huhtiniemi

Syksyyn on jo sovittu Tiilikan Kansallispuiston valokuvakilpailun näyttely sekä Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liiton koululaisten kuvataidekilpailun näyttely.

Se, mikä ennen avajaisia ehkä eniten jännitti, oli, että ehdimmekö saada kaiken valmiiksi. Saimme planssit painosta ajoissa, ja saimme ne ripustettua. Museon huoneet valmistuivat myös sisältöineen. Raudantekijöiden ja puusepän työn planssit valmistuvat vasta syksyllä, sillä niihin saimme ihan loppumetreillä lisää materiaalia, joten ne eivät ehtineet muiden kanssa painoon. Joitain töitä, kuten museon maalaus ja maan muokkaus oli pakko siirtää kesäkauden loppuun.

...jatkuu seuraavalla sivulla.

Museon avajaiset ja kesä 2022

Historialliset pienoisnäytelmät museon avajaisissa paikallismuseopäivänä 2.7. saivat kiitosta havainnollisuudestaan. Myöhemmin pienoisnäytelmät ovat nähtävillä myös museossa tallenteina. Museon avajaisissa yleisöä oli reilut 250 henkilöä. Museossa kävi lähes 600 henkilöä ja ruukki-/juicekierroksilla hieman yli 60 henkilöä. Avajaistallenne on nähtävissä <https://youtu.be/QoairZwxnww>.

Brynolfin viikonloppua vietimme 13.8. – 14.8.2022. Soittokunnantalolle oli rakennettu possunäyttely Erika Suomisen possu-kokoelmasta. Päivän toteutus oli yhteistyössä MLL:n ja Juankosken Kuntoilijoiden kanssa. Sunnuntaina oli perinteinen jumalanpalvelus Tehtaankirkossa.

Olemme kokeneet onnistumisen iloa. Vastuu siitä, että esineiden ja tarinoiden tulee säilyä myös seuraaville sukupolville, on nyt helpompi kantaa. Kaiken tämän onnistuminen, rakennuksen perinnekorjaaminen sekä näyttelytilojen sekä näyttelyiden rakentaminen on ollut Seurallemme suuri ponnistus, niin henkilö-resurssien riittämisen osalta kuin taloudellisesti. Tärkeää on ollut riittävä talkooväki sekä paikallisten yhteistyötahojen mukana olo. Avustuksia saimme mm. Museovirastolta ja Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liitolta, näistä lämmin kiitos! Ely-keskukselta saimme avustusta rakennusperinnön hoitoon ja Kehittämisyhdistys Kalakukolta Leader-tukea rakennustekniikan uudistamiseen mm. maalämpö, lukitus ja hälytys. Näistä hankkeista jäi Seurallemme vastattavaksi 40-50% kokonaiskustannuksista. Välirahoitukseksi jouduimme ottamaan pankkilainaa, jota lyhennämme ajan myötä museon, tapahtumien ja kahvion tuotoilla.

Kuva: Outi Huhtiniemi

Toki epävarmuustekijöitäkin on, kuten monella yleishyödyllisellä yhdistyksellä. Sähkön hinta, koronatilanne ja muutoin epävakaa tilanne Euroopassa niistä suurimpina. Juankoskella myös ruukkialueen suurimman omistajan konkurssiasia puhuttaa, miten käy ruukkialueen muiden vanhojen rakennusten, joista Seuralle yhtenä tärkeimpänä on Soittokunnantalo. Onneksemme meillä on nyt omassa omistuksessa oleva Kahvilapytinki ja siellä Museo Brunou!

Syksyyn astelemme kuitenkin odottavin mielin; miten ihmiset kesäkauden jälkeen löytävät tulevien museotapahtumiemme äärelle.

PAIKALLISMUSEOHANKKEEN TERVEISET

Satu Peltosen tekstistä koonnut Paula Turpeinen
Kuva Paula Turpeinen

Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liiton Olvi-säätiön rahoittama paikallismuseohanke jatkui huhtikuussa 2022. Hankkeeseen palkattiin osa-aikainen projektikoordinaattori Satu Peltonen elokuun loppuun saakka. Tänä vuonna paikallismuseopäivää vietettiin 2.7.

Hankkeessa toteutettiin markkinointivideot kolmesta museosta; Varkauden Taipaleen kanavamuseosta, Suonenjoen Kuivataipaleen museokanavasta ja Muuruveden satamasta ja kotiseutupolusta. Videot julkaistiin YouTubeissa liiton kanavalla, Facebookissa sekä www-sivuilla.

Paikallismuseoseikkailijat vierailivat Varpaisjärvellä kotiseutumuseossa sekä Hevoajoneuvomuseo Hepolassa, Pielaveden kotiseutumuseossa, Nilsissä Aholansaaressa, Kuopion Automuseossa, Lapinlahdella Pappilan Kivinetassa ja Asutusmuseossa sekä Tervon museoaitoilla. He tekivät retkistään raportit, joita julkaistiin liiton Facebook- ja internetsivuilla sekä paikallislehdissä.

Tapahtumapäivänä paikallismuseoiden toivottiin järjestävän haluamaansa ohjelmaa, esimerkiksi työpajoja tai -näytöksiä vanhan ajan menetelmistä tai työtavoista, perinneruokapäivän, luonto- tai kasvintunnistusretken, ohjattua ohjelmaa lapsille, kirpputorin, musiikkiesityksiä, yhteislaulua, opastettuja kierroksia, talkoot jne. Museoiden tai museoissa tapahtumapäivänä toimintaa järjestävien toimijoiden oli mahdollista hakea Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liitolta avustusta paikallismuseopäivän toteuttamiseen.

Paikallismuseopäivään osallistui lauantaina 2.7. yhteensä 37 museota Pohjois-Savon alueelta.

PAIKALLISMUSEO- PÄIVÄÄN 2.7.22 OSALLISTUI LÄHES 40 MUSEOTA

Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liiton Olvi-säätiön rahoittama paikallismuseohanke jatkui huhtikuussa 2022.

Paikallismuseopäivään osallistui lauantaina 2.7. yhteensä 37 museota Pohjois-Savon alueelta. Kävijämäärät vaihtelivat saatujen tietojen mukaan nollasta 250 henkilöön.

Upeat tuohikengät Pielaveden kotiseutumuseolla.

KOTISEUTUMME KERROKSET - PINTAA SYVEMMÄLTÄ

Teksti ja kuvat Liisa Paakkunainen

Kotiseutututkimusko tylsää puurtamista? Mitä vielä! Rautalammillla kotiseutututkimukseen on otettu avuksi metallinpaljastimet. Rautalammin museon ystävät ja Historiallinen yhdistys hankkivat keväällä 2021 yhteensä neljä metallinpaljastinta, joista kaksi tuli yleiseen lainaukseen kirjastoon ja kaksi on yhdistysten jäsenten lainattavissa. Näiden lisäksi hankittiin tarkempaan etsintään tarkoitettut pinpointerit. Yhdistykset ovat tilaisuuksin lisänneet myös yleisön tietoutta tarkemmista ohjeistuksista, joita löytyy muun muassa museoviraston sivuilta. Esimerkiksi Rautalammillla löytöjä on tehty jo kivikaudelta ja asutus alueella vakiintui 1400-luvulta alkaen – monenlaisia todisteita menneistä ajoista ja ihmisistä voi siis löytyä. Osa alueista on kuitenkin muinaismuistolailla suojattu, joten museoviraston ohjeistus, kartat sekä menettelyt lupien ja mahdollisten löydösten jatkotoimenpiteiden osalta on tärkeä ottaa haltuun.

Yhdistykset ovat järjestäneet kaksi oppilastilaisuutta harrastuksen periaatteisiin, itse laitteisiin ja niiden käyttöön liittyen. Molemmat tilaisuudet on suunnattu 6.luokkalaisille, joilla on historian opiskelua jo tovi takana. Lisäksi viime vuonna pidettiin avoin yleisötilaisuus ja toinen on suunnitteilla tulevalle kesälle. Lisäksi museon ystävien vuosikokouksen yhteydessä pidettiin opastustilaisuus yhdistyksen jäsenille. Tilaisuuksissa on pidetty opastusalustus ja käyty läpi harrastukseen liittyvät laillisuusperiaatteet. Alustajina ovat olleet museonjohtaja emerita Sanna Koponen sekä alan aktiiviharrastajat Timo Viskari ja Seppo Puoskari.

Viime keväänä kuutosluokkalaisten vanhin löydös oli raha 1960-luvulta (taisi olla löytäjien mielestä jo esihistoriaa...), tämän lisäksi etsijöitä ilahduttivat kansainväliset rahalöydöt!

...jatkuu seuraavalla sivulla.

Ensimmäisen yleisötilaisuuden vanhin löydös Pakarilasta oli yksipenninen vuodelta 1892. Tänä keväänä kuudesluokkalaiset löysivät Mattilasta mm. hevosiin liittyvää materiaalia sekä vanhan puukon kärjen. Rautalammin museon ystävien vuosikokouksen yhteydessä pidettyyn opastukseen saatiin käytännön tutkimusjatkoa kesällä 2022 Hintikassa.

”

*Näin on saatu
käynnistettyä uusi,
innostava tapa
tutustua
emäpitäjämme
historiaan*

Laitteiden hankintaan saatiin tukea Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liitolta, mistä yhdistykset ovat hyvin kiitollisia. Myös kirjasto on ollut yllätyttynyt ja iloinen laitteiden lainamääristä: vain talvella yleisölainaukseen tarkoitettut laitteet olivat kirjastolla lepäämässä!

Näin on saatu käynnistettyä uusi, innostava tapa tutustua emäpitäjämme historiaan. Toive on tutustuttaa erityisesti lapsia ja nuoria perheineen yhteiseen hyvään harrastukseen sekä kotipitäjän menneisiin kerroksiin - pintaa syvemmältä!

TERVON MUSEOAITAT

Teksti ja kuvat Paula Turpeinen

Vierailin Tervon museoaitoilla Tervon museopäivän etkojen yhteydessä heinäkuun alussa. Aitat on järjestelty teemoittain ja niissä pääsee tutustumaan mm. kalastukseen, sairaanhoitoon ja maanviljelykseen. Aitat tuovat entisajan maaseudun elämän lähelle. On jännittävää ajatella miten arjessa tarvittavat välineet on pitänyt itse tehdä ja kuinka paljon aikaa ja työtä kaikki on vaatinut. Itse pienten lasten äitinä ihmettelen miten entisaikojen äidit ovat pystyneet pyörittämään isoa perhettä kun ihan perusasioihin, kuten ruoanlaittoon ja pyykin pesuun on mennyt niin valtavasti aikaa. Siinä sivussa maatilatyöt ja kotieläimet. Helppoa se on nykyään laittaa pyykit koneeseen pyörimään ja kipaista lähikauppaan hakemaan valmista leipää ja maitoa.

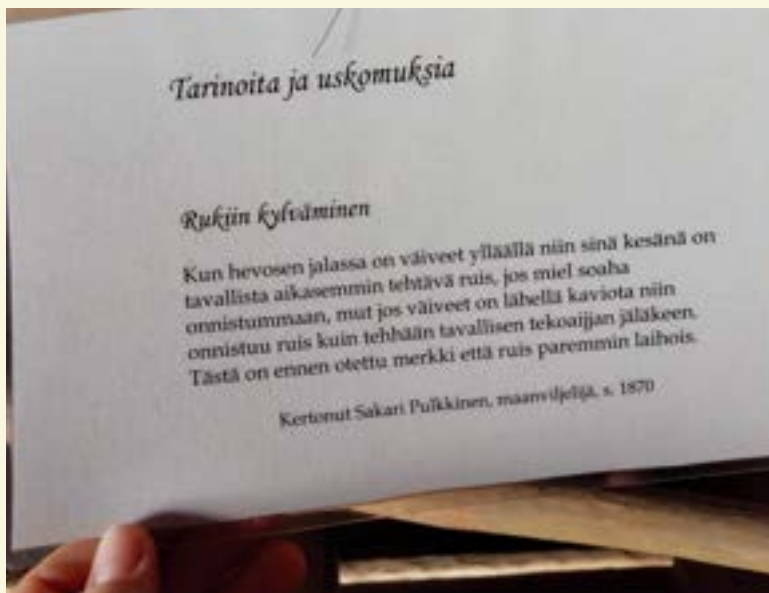
Kehityskohteena ehkä tavaroiden määrää voisi rajoittaa ja tavarat numeroida ja nimetä. Se selkiyttäisi kävijälle mitä mikäkin on, jos näin nuorempana kävijänä aitoissa vierailee ilman opasta. Suurin osa tavaroista oli tuttuja minulle, mutta en ihan jokaiseen "äiti mikä tämä on?" -kysymykseen osannut vastata. Olisi myös ihanaa kuulla laminoiduissa lapuissa kerrottuja tarinoita Savon murteella luettuna ääninauhalta, mutta se tietenkin vaatisi aittoihin tekniikkaa ja mahdollisesti sähköä.

Nelivuotiaat serkukset Ruut Janatuinen ja Konsta Turpeinen saivat askarrella hyrrät Tervon museopäivän etkoilla 1.7.22.

Vanhat kalajutut ja pyydykset kiinnostivat niin pieniä kalastajia kuin kierroksella mukana ollutta pappaakin.

PIENET JA ISOT YHDESSÄ MUSEOAITOILLA

Anna-Maija Korhonen

Tervon yhtenäiskoulun
0-2 -luokkalaiset pääsivät
8-luokkalaisten kanssa
tutustumaan
entisaikaiseen elämään
Eerikkalan kievarin
pihapiirin museoaitoille.
Isommat opastivat
pienempiä kävelymatkalla
liikenteessä ja perillä
museoaitoilla.

Museoaittojen esineisiin
tutustuttiin pieninä
ryhminä ja vastauksia
kysymyksiin etsittiin
juttelemalla,
ihmettelemällä ja
lukemalla vuorotellen
esineisiin liittyviä
tarinoita.

Yhdessä kulkeminen ja
yhdessä oleminen jäi
mukavana
kotiseutumuistona
mieleen meille kaikille.
Suosittelemme eri-ikäisten
yhteistä museoretkeä
kaikille.

Hämäriin aittoihin oli pienten vähän jännittävää mennä sisälle.
Onneksi oli tukijoukot mukana.

MISTÄ SIE OLET POIS?

Teksti Anna-Maija Korhonen

Mie olen pois Äijälästä, Jyväskylästä, Tervon Talluskylästä ja Hautolahdesta.

Kotiseutuväki kokoontui Rovaniemelle valtakunnallisille kotiseutupäiville 9–11.9.2022 pohtimaan sitä, mistä me olemme pois? Mikä paikka koetaan kodiksi, mitkä paikat pitävät sisällään muistoja ja merkityksiä, jotka määrittävät identiteettiämme ja olemassaoloamme.

"Mieleni maisemissa" -seminaarissa aihetta valotettiin eri näkökulmista. Väitöskirjatutkija, FM Marko Niemelä kuvasi Rovaniemen markkinoiden äänimaisemaa ja sitä, miten markkinoiden aikaan hiljainen kaupunki muuttui monella tapaa.

Matkailun kulttuuritutkimuksen professori Soile Veijolan puheenvuorossa pohdittiin paikkoihin liittyviä erityisiä merkityksiä – paikkaa osana ihmistä ja ihmistä osana paikkaa. Paikat tulevat meille rakkaiksi ja myös muuttuvat ja muuttavat meitä.

Elokuvaohjaaja Joonas Berghällin mukaan juurille palaaminen on ollut yksi hänen elämänsä tärkeimmistä ratkaisuista. Puheenvuorossaan hän avasi ikkunaan omaan muutoksen täyteiseen matkaansa ja kuvasi kotiseudun merkitystä ja sielunmaisemaansa.

Päivien aikana keskusteltiin kammareissa ajankohtaisista asioista, kestävästä kehityksestä, paikallismuseotoiminnasta, lohen surmasta, nykyaiteesta, rock-musiikista, ympäristön muutoksista ja kohtaamisista maalla ja kaupungissa.

Nuppineulat merkkasivat mistä kaikkialta Kotiseutupäiville oli saapunut väkeä. Kuva: Suomen Kotiseutuliitto.

Osallistuin itse panelistina vuorovaikutteiseen "Kyläriihi"-kammariin ja iloksemme saimme videon välityksellä terveisiä myös pohjoissavolaiselta Merja Kaijalta, alustajaltamme ja innoittajaltamme.

Ohjelma oli mielenkiintoisine retkineen, näyttelyineen ja esityksineen eheä, monipuolinen ja korkeatasoinen. Koskettavimpana jäi mieleen Siepakat-kansantanssiryhmän "Tumman lainen rannat" -esitys, jossa annettiin ääni tekoaltaiden alle jääneille allasevakoille ja heidän jälkeläisilleen. Sävellyksen oli tehnyt vain 20-vuotias Julius Sarajärvi ja askelkuviot ja koreografian Siina Toimela.

...jatkuu seuraavalla sivulla.

Muistoissa ja juurilla oltiin teeman mukaisesti koko päivien ajan. Lapin oma poika Antti Tuisku ei päiville päässyt, mutta hänen laulunsa kuultiin lauantai-illan juhlagaalassa.

"Me istutettiin yhdessä puu.
Sen oksille linnut laskeutuu.
Mun juuret, ne ovat täällä maassa syvällä
Ja siitä taimesta kasvoi puu
Se maailman tuulissa vahvistuu.
Mun juuret, ne ovat täällä maassa syvällä"

Kotiseututyössä on tärkeää pysähtyä kysymään, mistä me olemme pois. Mitkä paikat meidän olemistamme ja identiteettiämme rakentavat? Tärkeää on myös kertoa nuoremmille sukupolville yhteisistä juurista. Ja erityisen tärkeää tällaisena maailmanaikana on edelleen "istuttaa yhdessä puu".

Syysterveisiä Rovaniemeltä,

Anna-Maija Korhonen

Kotiseutuliiton valtuuston varapuheenjohtaja

Kuva: Anna-Maija Korhonen

Tästä Suomen
kotiseutuliiton sivuille
lukemaan lisää

Päivitättehän yhdistyksenne yhteystiedot aina niiden muuttuessa!

Näin virallinen jäsenposti, ajankohtaiset tiedotteet ja jäsentiedote löytävät perille.

- Yhdistyksenne virallinen postiosoite
- Puheenjohtajan, sihteerin ja rahastonhoitajan yhteystiedot (puhelinnumero, sähköpostiosoite)

Samalla ilmoitattehan yhdistyksenne jäsenmäärät jäsenmaksulaskutusta varten.

Tiedot voi toimittaa sähköpostitse:
kotiseutu.pohjoissavo@gmail.com

METSÄSUOMALAISUUS RAUTALAMMIN KESÄN 2022

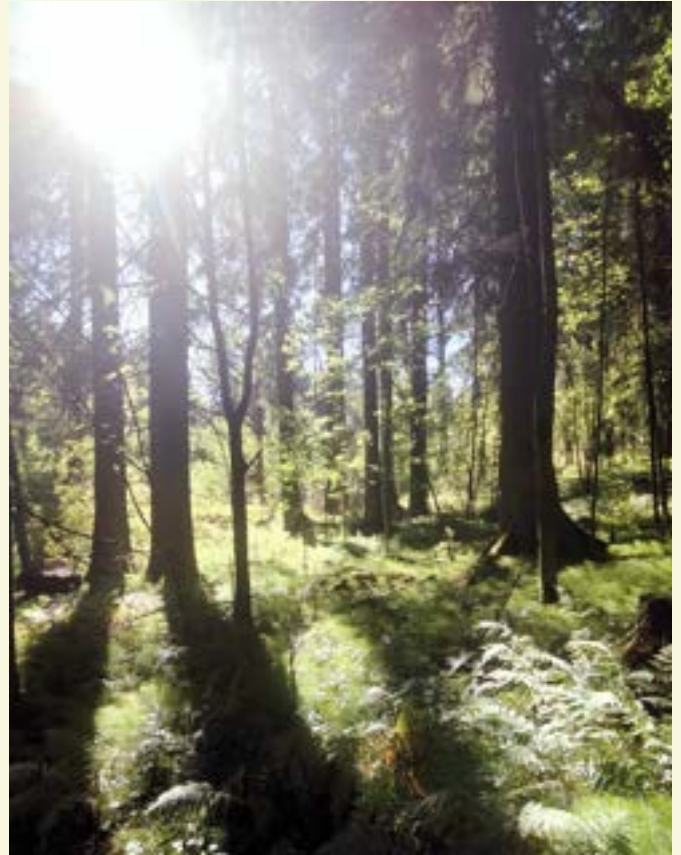
TEEMANA

Teksti: Iiris Sorri

Rautalammillä vietetään vuonna 2022 Metsäsuomalaisuus -teemavuotta. Metsäsuomalaiset olivat Keski-Suomesta ja Savosta silloisen Rautalammin emäpitäjän alueelta Ruotsin havumetsäalueelle Keski-Skandinaviaan ja siitä edelleen Norjaan saakka muuttaneita kaskiviljelijöitä. 1580-luvulta 1640-luvulle muutti arviolta 13 000 henkilöä. Muuttoon olivat syynä monenlaiset luonnon vaikeudet ja jatkuvat epävarmat yhteis-kunnalliset olot. Muuttohalukkuutta lisäsi se, että Ruotsin hallitsijat lupasivat verovapaita vuosia suuria metsäseutuja asuttaneille uudisraivaajille ja kaskiviljelijöille. Osa väestä lähti eteenpäin uudisasukkaiksi Pohjois-Amerikkaan Delawaren alueelle. Nykyiset metsäsuomalaisten jälkeläiset ovat saaneet Norjassa vähemmistökansallisuuden statuksen.

Runoa, laulua ja runonlaulua

Rautalammin kulttuuriseuran vuosittain järjestämänä Runon ja laulun Rautalampi -viikonloppuna heinäkuun alussa kuultiin emeritusprofessori Atte von Wrightin ja muusikko Antti Raekallion luentokonsertti metsäsuomalaistaustaisen runoilija Dan Anderssonin elämästä ja runoudesta. Kuulimme myös metsäsuomalaisten mytologiasta ja runonlaulusta kansanlaulaja ja perinnekouluttaja Eero Peltosen tulkitsemana. Muutoinkin kesän ohjelmaan kuului kalevalaista ja rautalampilaisten kansanrunoilijoiden teksteihin perustuvaa runonlaulantaa sekä ruotsalaisen kansanmusiikkipedagogi Anna Fältin laulutyöpaja.

Kuva: Paula Turpeinen

Rautalammin museo järjesti kesällä Metsäsuomalaisuus -näyttelyn, johon tutustui noin 700 kävijää.

Vieraita Finnskogista

Yhteydenpito rautalampilaisten ja nykyisten metsäsuomalaisten välillä on ollut vuosikymmenten aikana vilkasta. Vierailuja on tehty puolin ja toisin ja myös yksityiset sukututkijat ovat vierailleet Rautalammillä. Saimme vieraaksemme viime kesänä kaksi eri ryhmää Finnskogista. Norjan Finnsam -yhdistyksestä tuli bussilastillinen metsäsuomalaisten jälkeläisiä etsimään kaukaisia sukujuuriaan. Toiset vieraat tulivat Ruotsista Solör Värmland Finnkulturforeningistä.

...jatkuu seuraavalla sivulla.

Rautalammin kunta, seurakunta, museo ja kotiseutu-yhdistykset olivat järjestäneet heille ohjelmaa, mm. tutustumisen Metsäsuomalaisuus -näyttelyyn ja museon ulkoalueeseen museon ollessa suljettuna peruskorjauksen vuoksi sekä Rautalammin kirkon esittelyn. Kävelyretki hautausmaalla oli vieraillemme tärkeä kokemus, tutut sukunimet hautakivissä kuten Puranen, Oinonen jne. merkitsevät heille enemmän kuin arvaammekaan! Rautalammin kunnan edustajat olivat mukana virallisessa osuudessa sekä perinneillallisella Ropolan kartanon väentuvassa.

Historiallisen Yhdistyksen toiminnassa on yhteydenpito metsäsuomalaisuusalueille ollut pitkään teemana ja myös vierailuita on tehty puolin ja toisin vuosien varrella. Tänä kesänä olimme mukana perinneillallisten järjestelyissä ja tietenkin tapaamassa vieraita ja esittelemässä kyläämme.

Perinneillallinen

Jyväskylän yliopiston kansatieteen opiskelijat ovat 1950-luvulla keränneet 1850-luvun rautalampilaista ruokaperinnettä, jonka pohjalta on luotu rautalampilainen perinneillallinen. Illallinen koostuu paitsi useista sen ajan ruokalajeista myös perinteisistä tavoista rokkalukkareineen, alku- ja kiitosvirsineen sekä pöydässä risteilevine ruokakulhoineen. Rokkalukkarina toimi Risto Tahvanainen ja ruokalajien välillä viihdyttivät runonlaulaja Kaisa Naukkarinen ja kanteleensoittaja Krista Saarikoski. Elämyksellinen yhdessäolo ja tutustuminen loivat jatkuvuutta metsäsuomalaisten jälkeläisten ja rautalampilaisten yhteistyöhön.

Tuli tuopi kuuman raudan,

Vesi terän velloaapi.

Kuulepas nyt kuosin seppä,

Kuule taivahan takoja!

Te'e terä kunnollinen,

Sitkeä ja sileäinen;

Anna kaikki sen kareta,

Valkeaksi valjustua,

Harmahaksi haljentua,

Siniseksi sinistyä,

Punaseksi punentua.

Sitkistä se sitehillä,

Koko kesän kestäväksi,

Koko talven taitavaksi.

Väisty paha kuonan kalma

Ruoste ruma, ruskeainen

Karastessa kaikkityyni!

Rautalampilainen kansanruno,

kertoja tuntematon.

TERVOSSA RETKEILTIIIN KESTIKIEVAREIDEN PIHAPIIREISSÄ

Teksti ja kuvat Ritva Korhonen

Tervo-seuran toimintasuunnitelmassa vuodelle 2022 suunniteltu Kestikievari-retki toteutettiin lauantaina 13.8.2022 hienossa kesäisessä säässä. Retkelle ajateltu asiantuntijaopas oli kesän osalta niin kiireinen, ettei hän ennättänyt tulla retkemme oppaaksi.

Keskustelujen jälkeen retki rohjettiin toteuttaa amatöörivoimin, jos vain riittävä määrä lähtijöitä ilmaantuisi. Retkeläisiä ilmoittautuikin mukaan mukavasti, meitä oli kaikkiaan 29 henkilöä retkellä mukana.

Retkelle startattiin Eerikkala Golf & Kievarin parkkipaikalta aamukymmeneltä. Ensimmäisenä matkalla ohitettiin kirkonkylän keskustassa jo purettu Tyynelän /Hiekkalan majatalo/kievari -paikka. Seuraava retken kestikievaripaikka oli Honkamäellä, jossa sielläkin kestikievarirakennus on jo aikaa sitten purettu. Siellä kestikievari toimi 1890-luvun loppupuolella.

Seuraava kohteemme oli Pirttimäen kestikievari, joka toimii vieläkin kotina ainakin kesäkausina. Siellä saimme kuulla talon nykyisen omistajan esittelyn talon värikkästä historiasta. Saimme myös ihastella talon vanhaa tupaa, jota oli korjattu vanhaa kunnioittaen. Kestikievarina Pirttimäki toimi ainakin 1910 -luvun loppupuolella.

Matka jatkui Tervon ensimmäiseen kestikievaritaloon Raiskiolle, jossa kestikievari on toiminut ainakin 1890-1895. Eräiden karttatietojen mukaan siellä olisi ollut kievaritoimintaa jo vuonna 1851. Myös tämä talo on edelleen asuttu, ja sen kauniissa pihapiirissä saimme kuulla omistajan sukulaisen selvitystä talon historiasta. Siellä nautittiin myös mustikkapiirakka-kahvit. Historiansa aikana talossa on toiminut kestikievarin lisäksi posti ja verotoimisto.

...jatkuu seuraavalla sivulla.

Pirttimäen kuisti

Kartanokieroksen retkievää.

Ylimääräisenä yllätysnumerona kuljettajamme teki poikkeaman kotipaikalleen Kumpuselle Pielaveden puolelle. Myös tämä paikka on ollut ilmeisesti Iiskola-nimisenä kestikievarina 1900-luvun taitteessa.

Matka jatkui Utrianlahden kautta Eerikkalaan, joka toimi Herrala-nimisenä Tervon viimeisenä kestikievaripaikkana vuosina 1932- 1934. Nykyään paikka toimii Eerikkala Golfn klubitalona. Talossa on kunnioitettu vanhaa rakentamista perinnetuvan osalta. Tuossa isossa tuvassa me retkeläiset saimme nauttia retken päätteeksi maittavan lounaan sen jälkeen, kun oli kuultu talon historiakatsaus ja autenttinen kestikievarissa palvelleen henkilön kirje.

Iloinen ja innostunut puheensorina kuului sekä matkan aikana sekä lounaalla! Siitä päätellen meillä oli oikein onnistunut ja mukava yhteinen retkipäivä!

Tervossa on toiminut edellä mainittujen kestikievareiden lisäksi kievarit Talluskylän Hangaslahdessa ja Vipuharjussa, Hautomäellä Abel Jäntin pitämänä vuodesta 1891 alkaen ja Haapamäen suunnalla Seppälä-nimisessä talossa 1800- ja 1900-lukujen taitteessa.

Kestikievarilaitoksesta annettiin ensimmäiset säädökset 1600-luvun alkupuolella, kun Pietari Brahen aloitteesta annettiin ensimmäinen kestikievariasetus vuonna 1649. Säädöksiä tarkistettiin useita kertoja.

Kestikievareiden oli tarkoitus ensisijaisesti mahdollistaa virkakoneiston liikkuminen maassa, ja kievariverkosto kehittyi tieverkoston lisääntymisen myötä.

Kestikievareiden paikat määräsi maaherra, ja niitä oli oltava noin kahden peninkulman välein. Säädöksillä ja maaherran määräyksillä kullekin kestikievarille oli määritelty laatuvaatimukset: esimerkiksi montako makuuhuonetta ja minkä taseisia niiden tuli olla, montako ulkokuonetta piti olla. Samoin keittiölle oli omat määräyksensä.

Palveluiden; ruokailun, yöpymisen ja kyydin ja matkalaisen oman hevosen ruokinnasta oli maaherran määräämät asiakkailta perittävät taksat.

Alkuvaiheessa kestikievarin pitäminen kuului maanomistajan rasituksiin, joskin kesti-kievarin rengit vapautettiin sotaväenotosta, ja kievarin pitäjälle myönnettiin verovapaus kuudeksi vuodeksi. Voi hyvin kuvitella, että kievarin pito oli melko haastavaa, kun matkustajille oli tarjottava kohtuullisen ajan kuluessa kuljetus seuraavaan kestikievariin. Tätä rasiutusta kevennettiin mahdollistamalla kyytien toteuttaminen useamman talon vastuulle, jolloin kyytivuorossa olleet asustivat kievaritalossa, eli pitivät ”holia”. Loppuvaiheessa eli 1900-luvulla kesti-kievareiden pidosta järjestettiin tarjous-kilpailut maaherran määrittelemien kestikievaripaikkojen välillä. Tarjouskilpailun ehdoissa oli määritelty kestikievarin ”laatuvaatimukset” sekä asiakashinnat.

Kestikievarilaitos hiipui sitä mukaa, kun hevosliikenteen valtakausi vaihtui matkustajalaivojen ja ennen kaikkea linja-autoliikenteen vilkastuttua ennen toista maailmansotaa.

Lainsäädännössä kestikievarilaitos lakkautettiin 1955 ja viimeisimmät kestikievarit Suomessa toimivat Lapissa. Retken aineiston kokoamisessa suuren kiitoksen ansaitsevat paikalliset haastatellut sekä kirjojensa välityksellä Olavi Pakarinen ja Riitta Raatikainen.

NÄIN KOTISEUTUKASVATUSAVUSTUSTA ON KÄYTETTY

Piirros 5. luokkalaisten retkistä, joita Sorsakosken kyläyhdistys järjesti keväällä 2022 Sorsakoskella. Kaikkiaan osallistujia oli 58 lasta ja opettajat päälle. "Kierrettiin kylän kahden pienen voimalaitoksen luona ja katseltiin niiden ympäristöä keskustellen veden virtauksista yhdestä järvestä toiseen. Kylätalo Seuralassa kuultiin paikallisen asiantuntijan, sähköalan veteraanin, selostusta sähkön tekemisestä ja muuttamisesta energiaksi." -Anja Tikkanen, Sorsakosken kyläyhdistyksen pj.

Kurjalan koululaisten retki Leppävirran kotiseutumuseolle.

Kuva: Raija Ikonen

Muuruveden Kotiseutuyhdistyksen koululaisyhteistyöstä.

Nilsin yhtenäiskoulun oppilaita vierailee museossa vuosittain, sulan kelin aikaan kävellen ja pyörillä talvella Tahkon Skibussilla

Kuvassa Muuruveden Kotiseutuyhdistyksen kesätyöntekijät: vasemmalta kesätyöntekijät Sofia Pitkänen, Siiri Kukkonen, Niila Huhtala, Iitu Kokkarinen ja Ripsa Räsänen. Keskellä pj Anna Koivukoski. Kuva on kesäkauden päättäjäisten pizaillasta.

LIITTOMME AVUSTUKSELLA ON TEHTY MYÖS...

**Liittoon lahjoitettuja,
avustuksen saaneita kirjoja:**

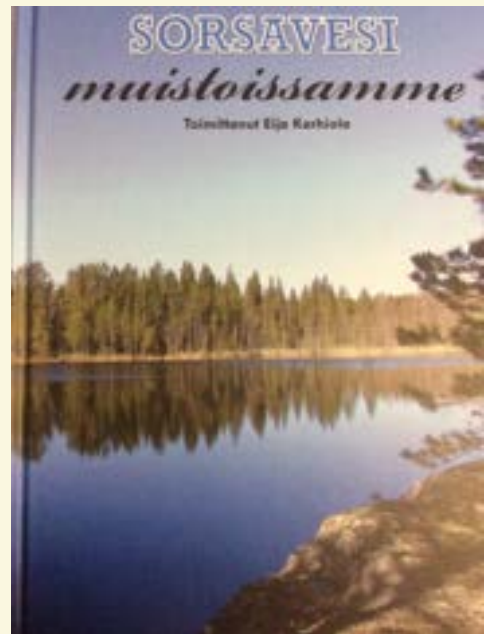
Mansikkakarnevaalien 50 vuotta, Suonenjoki-Seura
Paukarlahden kyläkirja, Kylä Paukarlahden poukamassa,
toimittanut Irene Pakkanen

Mäkien kylät, Venetmäen, Katajamäen, Löytynmäen,
Leppämäen ja Patamäen vaiheita

Risteys, Jaakko Summanen,
postuumikirjan kokoaja Antti Heikkinen

Sorsavesi muistoissamme, toimittanut Eija Karhiola

Maassa, puussa ja ilmassa, Janne Vilkun **juhlakirja**,
Helena Lonkila, Jukka Hako, Anna-Maija Halme

Vuoden 2022 keväällä Sorsakosken kyläyhdistys sai
kunniamaininnan tämän kirjan julkaisemisesta v. 2021.

Vieremän Pohjoiskylät ry.

Kansalaisopiston Nissilän ryhmän
yhdessä opettaja Mian johdolla ja
Pohjois-Savon Kotiseutuyhdistysten
liiton tuella tekemä Nissilän
historiaan pohjautuva seinävaate oli
esillä kyläkahveilla.

TULEVAA: KOTISEUTUSEMINAARI 15.10. LAPINLAHDELLA

POHJOIS-SAVON LIITTO
JA
POHJOIS-SAVON KOTISEUTUYHDISTYSTEN
LIITTO RY.

Kotiseutu- seminaari

15 LOKAKUUTA 2022 KLO 9.30
LAPINLAHDEN KUNNANTALON
VALTUUSTOSALISSA

Puhujina:

Ossi Martikainen, yhteyspäällikkö, Pohjois-Savon liitto - *avauspuhe*

Heli Kaarina Kananen FT - *"Kotiseutu kullan kallis*

- kadotetut ja löydetyt kotiseudut"

Hannu Heikkilä - *"Muuttaahan ne muutkin"- Johannes Linnankosken*

"Pakolaiset" ja hämäläisperhe Alapitkällä

Minna Johanna Kettunen, kirjailija - *Kotiseutuja etsimässä*

Tarkempi ohjelma www.kotipihlaja.fi

Tilaisuuden jälkeen on mahdollisuus tutustua Taidemuseo Eemilin
näyttelyihin klo 15 saakka. Ilmoittautumiset ja erikoisruokavaliot 9.10.
mennessä: sirpa.niskanen@outlook.com tai 045 127 5057

Molemmat tilaisuudet ovat maksuttomia.